

## ГУМАНІЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

*Матеріали міжнародного науково-практичного симпозиуму, 2016*

3. Назаров В. В. Конституційні права людини та їх обмеження у кримінальному процесі України / В. В. Назаров. – Х.: Золота миля, 2009. – 400 с.
4. Резолюція 1466 (2005) Парламентської Асамблеї Ради Європи «Про виконання обов'язків та зобов'язань Україною» від 5 жовтня 2005 року / [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа : [http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994\\_611](http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_611).
5. Рабінович П. Ефективність впливу Конвенції про захист прав та основних свобод людини на держави – членів ради Європи / П. Рабінович // Право України. – 2000. – №11. – С. 34–36.

**Садова Тетяна Володимирівна,**  
кандидат юридичних наук, доцент,  
доцент кафедри кримінального процесу та криміналістики  
Івано-Франківського юридичного інституту  
Національного університету  
«Одеська юридична академія»,  
м. Івано-Франківськ

### ГАРМОНІЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ІЗ ЗАКОНОДАВСТВОМ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СПІВДРУЖНОСТІ

Метою сучасного розвитку суспільства є утвердження прав людини, забезпечення гідних умов її життя, честі і гідності, прав і свобод. Ідеї гуманізму, утвердження загальнолюдських цінностей є пріоритетним напрямком діяльності найбільш розвинутих країн світу, які називають себе демократичними і правовими. На перше місце в сучасному суспільстві постає створення сприятливих умов для життя і всебічного розвитку кожного громадянина, які б цілком відповідали міжнародним стандартам і загальновизнаним у провідних країнах світу уявленням про ставлення до людини як до найвищої соціальної цінності.

Нині все більше країн, у тому числі й Україна, заявляють про прагнення побудувати правову, демократичну державу, одним з основних принципів якої повинно стати безперечне дотримання прав і свобод людини [1, с. 33]. Питання гармонізації національного законодавства з міжнародним правом не нове для нашої країни. Ще до проголошення незалежності Україна як одна з держав-засновниць та активний учасник Організації Об'єднаних Націй стала стороною понад 150 багатосторонніх договорів (конвенцій), укладених у рамках цієї організації. Проте особливої актуальності це питання набуло останнім часом, коли не лише значно розширилися міжнародні зв'язки та діяльність України в різних сферах, а й як результат активізації процесів глобалізації, зникнення блокового протистояння періоду холодної війни, зміцнення фінансово-економічної взаємозалежності країн, суттєво зросла роль міжнародного права [2, с. 31].

## ГУМАНІЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

*Матеріали міжнародного науково-практичного симпозиуму, 2016*

Конституція України у статті 3 визнала людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку найвищою соціальною цінністю і назвала утвердження і забезпечення прав і свобод головним обов'язком держави. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Але це лише перший крок на шляху до гуманізації та демократизації нашого суспільства. Наступним кроком має бути наповнення цих прав і свобод реальним змістом. Звідси випливає необхідність приведення норм національного законодавства у відповідність до світових взірців, які називаються «міжнародними стандартами».

Як слушно зауважив О.В. Негодченко, визнання державою прав людини шляхом їх закріплення у Конституції та інших законодавчих актах розглядається лише як перший крок до їх утвердження і реалізації. Обсяг прав людини, закріплений у міжнародних документах про права людини, виконує роль взірця, до якого повинні прагнути всі народи й держави. Міжнародні стандарти з прав людини є підставою для міждержавного співробітництва з питань їх забезпечення й захисту, для діяльності спеціальних міжнародних органів у сфері спостереження за дотриманням і захистом прав людини [3, с. 40].

У ст. 9 Конституції Україна закріпила правило про те, що чинні міжнародні договори, з яких наближено двохсот з яких ратифіковані або підписані Україною, є частиною національного законодавства, у разі невідповідності норм національного законодавства міжнародним нормам перевага надається останнім. Це дає змогу правоохоронним і судовим органам безпосередньо застосовувати норми, встановлені міжнародними договорами в установленому порядку. Ратифікація міжнародних договорів мала позитивний вплив на становлення системи органів досудового розслідування нашої держави.

Таким чином, в ієрархії правової системи України Конвенція, як і будь-який інший ратифікований міжнародний договір, перебуває у відношенні підпорядкування до Конституції України. Вона посідає проміжне місце між Конституцією і законами України. Реалізація цього конституційного положення дає можливість постійно розширювати межі національного законодавства України, збагачуючи його за рахунок норм і принципів міжнародного права, які конкретизовані, уніфіковані та закріплені у міжнародних договорах та віддзеркалюють правові надбання світової цивілізації. Це значною мірою сприяє поступовому зближенню національного законодавства України з міжнародною правовою системою, усунення існуючих між ними протиріч, юридичних колізій [4, с. 43].

Специфіка кримінально-процесуальної діяльності вимагає збалансованого поєднання гарантій прав особи в кримінальному процесі з гарантіями виконання органами, здійснюючими боротьбу зі злочинністю, покладених на них державою обов'язків. Надання останнім широких владних повноважень, що забезпечують досягнення завдань кримінального судочинства, повинно кореспондувати встановленню чітких процесуальних механізмів захисту прав



## ГУМАНІЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

*Матеріали міжнародного науково-практичного симпозиуму, 2016*

людини в кримінальному процесі. Тому нормативне регулювання кримінально-процесуальної діяльності має будуватися на принципі пропорційності, врахуванні як суспільних інтересів, так і інтересів людини. Саме на цьому принципі ґрунтуються європейські стандарти прав людини у кримінальному судочинстві й відправлення правосуддя [5, с. 141].

Процес узгодження норм міжнародного права з національним законодавством дістав назву імплементації. Зміст цього поняття охоплює здійснювану міжнародними і державними органами діяльність із втілення норм та інших положень цих актів у національну юридичну практику. Існують і інші назви цього процесу – «гармонізація», «апроксимізація» законодавства.

Норми, закладені міжнародно-правових актах, складають, як відомо, інтегративну складову частину правової системи України. Внутрішнє законодавство нашої держави має бути приведене у належну відповідність з високими вимогами міжнародних стандартів у сфері захисту прав людини. Органи застосування права, посадові особи мають усвідомлювати пряму дію норм міжнародного права в захисті прав та законних інтересів громадян України.

Слід зауважити, що тлумачення міжнародних стандартів як кінцевої мети, ідеальну модель, до досягнення якої мають прагнути держави-учасники міжнародного договору, не відповідає суті міжнародних стандартів.

Під міжнародними стандартами слід розуміти закріплені в міжнародних нормах загальновизнані положення, що встановлюють мінімальний «поріг» забезпечення прав людини в демократичному суспільстві та визначають їх нормативний зміст на рівні національного законодавства держав-учасниць міжнародного договору [6, с. 8.]

П.М. Рабінович визначає міжнародні стандарти прав людини як закріплені у міжнародних актах і документах, текстуально уніфіковані й функціонально універсальні (для певних міжнародних об'єднань держав) принципи та норми, які за посередництвом вельми абстрактних, здебільшого оціночних, термінопонять фіксують мінімально необхідний або бажаний зміст і/чи обсяг прав людини, зумовлювані досягнутим рівнем соціального розвитку та його динамікою, а також встановлюють позитивні обов'язки держав щодо їх забезпечення, охорони й захисту та передбачають за їх порушення санкції політико-юридичного чи політичного характеру [7, с. 26].

Зазначені науковці цілком слушно залишають за національним законодавством право розширення та розвитку прав людини, не зводячи їх лише до рамок міжнародних стандартів, які слід розглядати як нижчу, за яку не можна переходити, а не вищу межу, до якої слід прагнути. Отже, підтримуючи думку вищевказаних вчених, під міжнародними стандартами ми розуміємо загальновизнані і закріплені нормами міжнародного права мінімальні взірці забезпечення прав людини, дотримання та розвиток яких має стати головним обов'язком держави, яка називає себе правовою.

## ГУМАНІЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

*Матеріали міжнародного науково-практичного симпозиуму, 2016*

Хоч є всі підстави стверджувати, що Україна пройшла визначені стадії імплементації міжнародних норм, закріпила права людини в Конституції та інших законодавчих актах, створила державні інститути захисту цих прав, механізм їх реалізації потребує подальшого вдосконалення.

Досліджуючи особливості реалізації міжнародних стандартів прав людини в Україні, необхідно відзначити наявність значних проблем, пов'язаних із застосуванням органами влади положень міжнародних договорів з прав людини. Аналіз судової практики засвідчує, що суди у своїх рішеннях вкрай рідко посиляються на положення міжнародних договорів з прав людини. В більшості випадків такі посилання мають ілюстративний та формальний характер, а сама справа вирішується в першу чергу на підставі внутрішнього законодавства України. Ще більше складнощів на практиці виникає при застосуванні похідних міжнародних документів: роз'яснень та рішень моніторингових організацій, їхніх коментарів рішень міжнародних судових установ тощо [8, с. 17].

### Список використаних джерел

1. *Пашенко О.* Європейські стандарти у галузі прав людини: реалії та перспективи українського законодавства / О. Пашенко // *Право України.* – 2006. – №4. – С. 32-35.
2. *Удовенко Г. Й.* Гармонізація законодавства України з міжнародним правом / Г.Й.Удовенко // *Матер. наук.-практ. конфер. [«Проблеми гармонізації законодавства України з міжнародним правом»] (Київ, жовтень 1998 р.)* – Київ: Інститут законодавства Верховної Ради України, 1998. – С. 31-36.
3. *Негодченко О. В.* Організаційно-правові засади діяльності органів внутрішніх справ щодо забезпечення прав і свобод людини: [монографія] / О.В. Негодченко – Д. : Вид-во Дніпропетр. ун-ту, 2003. – 448 с.
4. *Савченко В.А.* Гармонізація законодавства України та країн європейської співдружності у сфері здійснення провадження у кримінальних справах / Т.В. Садова, В.А. Савченко // *Прикарпатський юрид. вісник : Зб. наук. праць.* – Івано-Франківськ. – Випуск 2. – 2015. – С. 41-45.
5. *Шило О.Г.* Гарантії права людини на свободу й особисту недоторканність: регіональні стандарти і національне законодавство / О.Г.Шило // 2001. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/8990/1/Shylo.pdf>
6. *Затримання та взяття під варту в процесі дізнання та досудового слідства в Україні* / [Борисов В. І., Глинська Н. В., Зеленецький В. С., Шило О.Г.] – Х. : Східно-регіональний центр гуманітарно-освітніх ініціатив, 2004. – 160 с.
7. *Рабінович П.* Міжнародні стандарти прав людини: загальні ознаки, класифікація / П.М. Рабінович, О. Венецька // *Загальні проблеми правової науки.* – 2012. – №4 [71]. – С.18-28.
8. *Ганзицька Т.С.* Міжнародні стандарти прав людини: теорія та практика реалізації в Україні / Т.С. Ганзицька, М.В. Штанько // *Порівняльно-аналітичне право.* – 2015. – №4. – С. 16-18.